

CanalCam Leiden

Jong en oud oog in oog met
stadsgrachtvissen

Na twaalf jaar visserijmonitoringsonderzoek met tien verschillende telmethodes, kreeg projectleider Aaf Verkade post-covid in 2022. Voorbij leek het intensieve onderzoek. Maar dankzij de nieuwste telmethode: de livestream onderwatercamera 'CanalCam Leiden' kan ze de voorbij zwemmende waterdieren toch blijven analyseren – en de fans kijken nu op mobiel, tablet en pc ook 24/7 mee!

De visserijwerkgroep zocht sinds mei 2022 naar alternatieven om minder intensief toch data te kunnen blijven verzamelen. Een bezoek van de Utrechtse Visdeurbel-delegatie aan het Leidse visreservaat bracht Aaf (Coördinator werkgroep **Onder water in Leiden.nl**) op het idee om zo'n onderwatercamera op YouTube ook in Leiden uit te proberen. Dankzij donaties van de stichting Icke-Lemmens en Stichting Lucifer, kwam de livestream met onderwaterbeelden in Havenwijk-Zuid eind april 2025 binnen handbereik. De installatie van deze 'CanalCam' resulteerde al vanaf dag één in stadsgrachtbeelden om van te watertanden! Er volgden twee maanden van kinderziektes oplossen, inclusief vertroebeling van het beeld door tientallen miljoenen watervlooien. Maar begin juni konden de eerste brasems en zeelten uit het Smoelenboek worden herkend.

Het Smoelenboek bestaat uit een serie sjablonen, waarop per vissoort individueel herkenbare dieren zijn uitgetekend. Zoals bij zeelten, brasems en snoeken, waar op grond van hun geslacht, happen uit de vinnen of een vlekkenpatroon zijn gearceerd. Die database wordt al sinds 2012 bijgehouden en het laat zien, dat sommige individuen én heel oud zijn én al heel lang in de wijk rondzwemmen.

Het doorzicht is een groot deel van de zomer 2025 verbluffend helder geweest. Een aangepast stuk bodem met lichtgekleurd grind doet veel minder modder opwervelen, wanneer de vissen foerageren of elkaar achterna zitten. Het zicht is in principe zó goed, dat geoefende waarnemers de individuele vissen herkennen

Rietvoorn Blauwbaard met keelgezwel, 1 juli 2025.

Brasem Schimmelpenninck, 28 mei 2025 voor de CanalCam.

aan de lichaamsbouw, (geheele) wonden en het gedrag. In het hoogseizoen probeert Aaf dagelijks één of meer educatieve natuurclips op YouTube te plaatsen en eens per week zet ze een compilatie van de best bekeken filmpjes op Onder water in Leiden.nl. Een waarneming die Aaf waarschijnlijk nooit snorkelend zou hebben gedaan is hoe een rode Amerikaanse rivierkreeft een zeelt in zijn lip knijpt! Ook zwom er in juni 2025 een rietvoorn met een keelgezwel rond, waarvan de schubben mooi om de zwelling heen lagen: aquarianen (houders van een aquarium) gaven aan dat dit een goed teken is, omdat het dier er klaarblijkelijk al langer mee rondzwemt en nog prima voedsel kan vinden en eten.

De CanalCam voldoet duidelijk aan de wensen van een jonger publiek, dat vaak meer tijd op een scherm doorbrengt dan langs de waterkant. Onder water in Leiden kon deze doelgroep nog niet eerder enthousiasmeren om dieper te leren kijken, maar nu ze de bijna vierhonderd filmpjes met één druk op de knop kunnen opvragen, groeit het besef dat er onder water voor de deur veel meer gebeurt dan ze denken! Vooral de clip van de ravage die een speedboot in de gracht veroorzaakt blijkt een hit. Mede dankzij de schokkende beelden van de modderstorm door het racende bootje in de anders zo heldere gracht, kon de wijkagent ingrijpen en verdere verstoring in het visreservaat voorkomen.

In de winter was het te koud en te voedselarm voor 'onze vissen' in de gracht, al lieten vooral veel exoten zich geregeld zien: Amerikaanse rivierkreeften, zwartbekgrondels en diverse Chinese wolhandkrabben scharrelden hun kostje bij elkaar voor het oog van de camera. Het voordeel van een livestream is dat het vangen van de schaaldieren met een lange knijpgrijper een koud kunstje wordt, en de onderwaterecologie daar weer de vruchten van plukt!

Er lieten zich tot op heden al 26 soorten vissen, kreeften, krabben en watervogels zien op de camera. De mooiste bijvangst is dat er nog nooit zoveel beeldmateriaal is verzameld in zo weinig tijd, al is het onmogelijk om alle beelden in één mensenleven te analyseren. Daarom denkt de werkgroep na over een manier om de kijkers te laten meehelpen met het populatieonderzoek. Visherkenning via onderwatercamabeelden kun je prima leren op de Visdeurbel.nl. Maar op de CanalCam kun je tot op individueel niveau de dieren herkennen en hun dagelijkse leven bestuderen. Via een druk op de knop willen we het mogelijk maken om je waarnemingen vanachter je eigen scherm in te voeren in onze database. De CanalCam wordt ook gebruikt tijdens de les op basisscholen en in het voortgezet onderwijs. Er gebeurt van mei tot en met september altijd wel iets, en anders zijn de beste clips te downloaden en klassikaal te bekijken. Zet CanalCam Leiden aan

(**CanalCam.nl**) en leer ook zeelt Link, brasem Schimmelpenninck en snoek Lippenstift herkennen!

Aaf Verkade